

A. Persio Flacco

Saturae

a cura di Emilio Piccolo

CLL

Classici Latini Loffredo

CLL

Classici Latini Loffredo

emiliopiccolo@mclink.it

Napoli, 2009

La manipolazione e/o la riproduzione (totale o parziale) e/o la diffusione telematica di quest'opera sono consentite a singoli o comunque a soggettini non costituiti come imprese di carattere editoriale, cinematografico o radio-televisivo.

A. Persio Flacco

Saturae

a cura di Emilio Piccolo

CLL

Classici Latini Loffredo

PROLOGVS

Nec fonte labra prolui caballino
nec in bicipiti somniasse Parnaso
memini, ut repente sic poeta prodirem.
Heliconidasque pallidamque Pirenen
illis remitto quorum imagines lambunt
hederae sequaces; ipse semipaganus
ad sacra uatum carmen adfero nostrum.
quis expediuit psittaco suum 'chaere'
picamque docuit nostra uerba conari?
magister artis ingenique largitor
uenter, negatas artifex sequi uoces.
quod si dolosi spes refulserit nummi,
coruos poetas et poetridas picas
cantare credas Pegaseium nectar.

SATVRA I

O curas hominum! o quantum est in rebus inane!
 ‘quis leget haec?’ min tu istud ais? nemo hercule. ‘nemo?’
 uel duo uel nemo. ‘turpe et miserabile.’ quare?
 ne mihi Polydamas et Troiades Labeonem
 praetulerint? nugae. non, si quid turbida Roma
 eleuet, accedas examenue inprobum in illa
 castiges trutina nec te quaesiueris extra.
 nam Romae quis non—a, si fas dicere—sed fas
 tum cum ad canitiem et nostrum istud uiuere triste
 aspexi ac nucibus facimus quaecumque relictis,
 cum sapimus patruos. tunc tunc—ignoscite (nolo,
 quid faciam?) sed sum petulanti splene—cachinno.
 scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
 grande aliquid quod pulmo animae praelargus anhelet.
 scilicet haec populo pexusque togaque recenti
 et natalicia tandem cum sardonyche albus
 sede leges celsa, liquido cum plasmate guttur
 mobile conlueris, patranti fractus ocello.
 tunc neque more probo uideas nec uoce serena
 ingentis trepidare Titos, cum carmina lumbum
 inrant et tremulo scalpuntur ubi intima uersu.
 tun, uetule, auriculis alienis colligis escas,
 articulis quibus et dicas cute perditus ‘ohe?’
 ‘quo didicisse, nisi hoc fermentum et quae semel intus
 innata est rupto iecore exierit caprificus?’
 en pallor seniumque! o mores, usque adeone
 scire tuum nihil est nisi te scire hoc sciat alter?
 ‘at pulchrum est digito monstrari et dicier “hic est.”’

ten cirratorum centum dictata fuisse
pro nihilo pendes?’ ecce inter pocula quaerunt
Romulidae saturi quid dia poemata narrent.
hic aliquis, cui circum umeros hyacinthina laena est,
rancidulum quiddam balba de nare locutus
Phyllidas, Hypsipylas, uatum et plorabile siquid,
eliquat ac tenero subplantat uerba palato.
adsensere uiri: nunc non cinis ille poetae
felix? non leuior cippus nunc inprimit ossa?
laudant conuiuiae: nunc non e manibus illis,
nunc non e tumulto fortunataque fauilla
nascentur uiolae? ‘rides’ ait ‘et nimis uncis
naribus indulges. an erit qui uelle recuset
os populi meruisse et cedro digna locutus
linquere nec scombros metuentia carmina nec tus?’

quisquis es, o modo quem ex aduerso dicere feci,
non ego cum scribo, si forte quid aptius exit,
quando haec rara auis est, si quid tamen aptius exit,
laudari metuam; neque enim mihi cornea fibra est.
sed recti finemque extremumque esse recuso
‘euge’ tuum et ‘belle.’ nam ‘belle’ hoc excute totum:
quid non intus habet? non hic est Ilias Atti
ebria ueratro? non siqua elegidia crudi
dictarunt proceres? non quidquid denique lectis
scribitur in citreis? calidum scis ponere sumen,
scis comitem horridulum trita donare lacerna,
et ‘uerum’ inquis ‘amo, uerum mihi dicite de me.’
qui pote? uis dicam? nugaris, cum tibi, calue,
pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
o Iane, a tergo quem nulla ciconia pinsit
nec manus auriculas imitari mobilis albas
nec linguae quantum sitiatis canis Apula tantae.
uos, o patricius sanguis, quos uiuere fas est
occipiti caeco, posticae occurrite sannae.

’quis populi sermo est? quis enim nisi carmina molli
nunc demum numero fluere, ut per leue seueros
effundat iunctura unguis? scit tendere uersum
non secus ac si oculo rubricam derigat uno.
siue opus in mores, in luxum, in prandia regum
dicere, res grandes nostro dat Musa poetae.’
ecce modo heroas sensus adferre docemus

nugari solitos Graece, nec ponere lucum
 artifices nec rus saturum laudare, ubi corbes
 et focus et porci et fumosa Palilia feno,
 unde Remus sulcoque terens dentalia, Quinti,
 cum trepida ante boues dictatorem induit uxor
 et tua aratra domum lictor tulit—euge poeta!
 ‘est nunc Brisaei quem uenosus liber Acci,
 sunt quos Pacuiusque et uerrucosa moretur
 Antiopa aerumnis cor luctificabile fulta?’
 hos pueris monitus patres infundere lippos
 cum uideas, quaerisne unde haec sartago loquendi
 uenerit in linguas, unde istud dedecus in quo
 trossulus exultat tibi per subsellia leuis?
 nilne pudet capiti non posse pericula cano
 pellere quin tepidum hoc optes audire ‘decenter’?
 ‘fur es’ ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
 librat in antithetis, doctas posuisse figuras
 laudatur: ‘bellum hoc.’ hoc bellum? an, Romule, ceues?
 men moueat? quippe, et, cantet si naufragus, assem
 protulerim? cantas, cum fracta te in trabe pictum
 ex umero portes? uerum nec nocte paratum
 plorabit qui me uolet incuruasse querella.

’sed numeris decor est et iunctura addita crudis.
 cludere sic uersum didicit “Berecyntius Attis”
 et “qui caeruleum dirimebat Nerea delphin,”
 sic “costam longo subduximus Appennino.”
 “Arma uirum”, nonne hoc spumosum et cortice pingui
 ut ramale uetus uegrandi subere coctum?’
 quidnam igitur tenerum et laxa ceruice legendum?
 ‘torua Mimalloneis inplerunt cornua bombis,
 et raptum uitulo caput ablatura superbo
 Bassaris et lyncem Maenas flexura corymbis
 euhion ingeminat, reparabilis adsonat echo.’
 haec fierent si testiculi uena ulla paterni
 uiueret in nobis? summa delumbe saliuu
 hoc natat in labris et in udo est Maenas et Attis
 nec pluteum caedit nec demorsos sapit unguis.

’sed quid opus teneras mordaci radere uero
 auriculas? uide sis ne maiorum tibi forte
 limina frigescant: sonat hic de nare canina
 littera.’ per me equidem sint omnia protinus alba;

nil moror. euge omnes, omnes bene, mirae eritis res.
hoc iuuat? 'hic' inquis 'ueto quisquam faxit oletum.'
pinge duos anguis: 'pueri, sacer est locus, extra
meiite.' discedo. secuit Lucilius urbem,
te Lupe, te Muci, et genuinum fregit in illis.
omne uaffer uitium ridenti Flaccus amico
tangit et admissus circum praecordia ludit,
callidus excusso populum suspendere naso.
me muttire nefas? nec clam? nec cum scrobe? nusquam?
hic tamen infodiam. uidi, uidi ipse, libelle:
auriculas asini quis non habet? hoc ego opertum,
hoc ridere meum, tam nil, nulla tibi uendo
Iliade. audaci quicumque adflate Cratino
iratum Eupolidem praegrandi cum sene palles,
aspice et haec, si forte aliquid decoctius audis.
inde uaporata lector mihi ferueat aure,
non hic qui in crepidas Graiorum ludere gestit
sordidus et lusco qui possit dicere 'lusce,'
sese aliquem credens Italo quod honore supinus
fregerit heminas Arreti aedilis iniquas,
nec qui abaco numeros et secto in puluere metas
scit risisse uaffer, multum gaudere paratus
si cynico barbam petulans nonaria uellat.
his mane edictum, post prandia Callirhoen do.

SATVRA II

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
 qui tibi labentis apponet candidus annos.
 funde merum genio. non tu prece poscis emaci
 quae nisi seductis nequeas committere diuis;
 at bona pars procerum tacita libabit acerra.
 haut cuius promptum est murmurque humilisque susurros
 tollere de templis et aperto uiuere uoto.
 ‘mens bona, fama, fides’, haec clare et ut audiat hospes;
 illa sibi introrsum et sub lingua murmurat: ‘o si
 ebulliat patruus, praeclarum funus!’ et ‘o si
 sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
 Hercule! pupillumue utinam, quem proximus heres
 inpello, expungam; nam et est scabiosus et acri
 bile tumet. Nerio iam tertia conditur uxor.’
 haec sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis
 mane caput bis terque et noctem flumine purgas.
 heus age, responde (minimum est quod scire laboro)
 de Ioue quid sentis? estne ut praeponere cures
 hunc—cuinam? cuinam? uis Staio? an—scilicet haeres?
 quis potior iudex puerisue quis aptior orbis?
 hoc igitur quo tu Iouis aurem impellere temptas
 dic agedum Staio. ‘pro Iuppiter, o bone’ clamet
 ‘Iuppiter!’ at sese non clamet Iuppiter ipse?
 ignouisse putas quia, cum tonat, ocius illex
 sulphure discutitur sacro quam tuque domusque?
 an quia non fibris ouium Ergennaue iubente
 triste iaces lucis euitandumque bidental,
 idcirco stolidam praebet tibi uellere barbam

Iuppiter? aut quidnam est qua tu mercede deorum
emeris auriculas? pulmone et lactibus unctis?

ecce auia aut metuens diuum matertera cunis
exemit puerum frontemque atque uda labella
infami digito et lustralibus ante saliuis
expiat, urentis oculos inhibere perita;
tunc manibus quatit et spem macram supplice uoto
nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in aedis:
'hunc optet generum rex et regina, puellae
hunc rapiant; quidquid calcauerit hic, rosa fiat.'
ast ego nutrici non mando uota. negato,
Iuppiter, haec illi, quamuis te albata rogarit.

poscis opem neruis corpusque fidele senectae.
esto age. sed grandes patinae tucceaque crassa
adnuere his superos uetuere Iouemque morantur.
rem struere exoptas caeso boue Mercuriumque
arcessis fibra: 'da fortunare Penatis,
da pecus et gregibus fetum.' quo, pessime, pacto,
tot tibi cum in flamma iunicum omenta liquescant?
et tamen hic extis et opimo uincere ferto
intendit: 'iam crescit ager, iam crescit ouile,
iam dabitur, iam iam';donec deceptus et exspes
nequiquam fundo suspiret nummus in imo.

si tibi creterras argenti incusaque pingui
auro dona feram, sudes et pectore laeuo
excuiat guttas laetari praetrepidum cor.
hinc illud subiit, auro sacras quod ouato
perducis facies. 'nam fratres inter aenos,
somnia pituita qui purgatissima mittunt,
praecipui sunt sitque illis aurea barba.'
aurum uasa Numae Saturniaque inpulit aera
Vestalisque urnas et Tuscum fictile mutat.
o curuae in terris animae et caelestium inanis,
quid iuuat hoc, templis nostros inmittere mores
et bona dis ex hac scelerata ducere pulpa?
haec sibi corrupto casiam dissoluit oliuo,
haec Calabrum coxit utiatio murice uellus,
haec bacam conchae rasisse et stringere uenas
feruentis massae crudo de puluere iussit.
peccat et haec, peccat, uitio tamen utitur. at uos
dicite, pontifices, in sancto quid facit aurum?

nempe hoc quod Veneri donatae a uirgine pupae.
quin damus id superis, de magna quod dare lance
non possit magni Messalae lippa propago?
compositum ius fasque animo sanctosque recessus
mentis et incoctum generoso pectus honesto.
haec cedo ut admoveam templis et farre litabo.

SATVRA III

Nempe haec adsidue. iam clarum mane fenestras
intrat et angustas extendit lumine rimas.
stertimus, indomitum quod despumare Falernum
sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.
'en quid agis? siccas insana canicula messes
iam dudum coquit et patula pecus omne sub ulmo est'
unus ait comitum. uerumne? itan? ocius adsit
huc aliquis. nemon? turgescit uitrea bilis:
findor, ut Arcadiae pecuaria rudere credas.
iam liber et positis bicolor membrana capillis
inque manus chartae nodosaque uenit harundo.
tum querimur crassus calamo quod pendeat umor.
nigra sed infusa uanescit sepia lympha,
dilutas querimur geminet quod fistula guttas.
o miser inque dies ultra miser, hucine rerum
uenimus? a, cur non potius teneroque columbo
et similis regum pueris pappare minutum
poscis et iratus mammae lallare recusas?
an tali studeam calamo? cui uerba? quid istas
succinis ambages? tibi luditur. effluis amens,
contemnere. sonat uitium percussa, maligne
respondet uiridi non cocta fidelia limo.
udum et molle lutum es, nunc nunc properandus et acri
fingendus sine fine rota. sed rure paterno
est tibi far modicum, purum et sine labe salinum
(quid metuas?) cultrixque foci securo patella.
hoc satis? an deceat pulmonem rumpere uentis
stemmate quod Tusco ramum millesime ducis

censoremue tuum uel quod trabeate salutas?
ad populum phaleras! ego te intus et in cute noui.
non pudet ad morem discincti uiuere Nattae.
sed stupet hic uitio et fibris increuit opimum
pingue, caret culpa, nescit quid perdat, et alto
demersus summa rursus non bullit in unda.

magne pater diuum, saeuos punire tyrannos
haut alia ratione uelis, cum dira libido
mouerit ingenium feruenti tincta ueneno:
uirtutem uideant intabescantque relictas.
anne magis Siculi gemuerunt aera iuuenti
et magis auratis pendens laquearibus ensis
purpureas subter ceruices terruit, 'imus,
imus praecipites' quam si sibi dicat et intus
palleat infelix quod proxima nesciat uxor?

saepe oculos, memini, tangebam paruus oliuo,
grandia si nollem morituri uerba Catonis
discere non sano multum laudanda magistro,
quae pater adductis sudans audiret amicis.
iure; etenim id summum, quid dexter senio ferret,
scire erat in uoto, damnosa canicula quantum
raderet, angustae collo non fallier orcae,
neu quis callidior buxum torquere flagello.
haut tibi inexpertum curuos deprendere mores
quaeque docet sapiens bracteis inlita Medis
porticus, insomnis quibus et detonsa iuuentus
inuigilat siliquis et grandi pasta polenta;
et tibi quae Samios diduxit littera ramos
surgentem dextro monstrauit limite callem.
stertis adhuc laxumque caput conpage soluta
oscitat hesternum dissutis undique malis.
est aliquid quo tendis et in quod derigis arcum?
an passim sequeris coruos testaque lutoque,
securus quo pes ferat, atque ex tempore uiuis?

elleborum frustra, cum iam cutis aegra tumebit,
poscentis uideas; uenienti occurrite morbo,
et quid opus Cratero magnos promittere montis?
discite et, o miseris, causas cognoscite rerum:
quid sumus et quidnam uicturi gignimur, ordo
quis datus, aut metae qua mollis flexus et unde,
quis modus argento, quid fas optare, quid asper

utile nummus habet, patriae carisque propinquis
quantum elargiri deceat, quem te deus esse
iussit et humana qua parte locatus es in re.
disce nec inuideas quod multa fidelia putet
in locuplete penu, defensis pinguibus Vmbris,
et piper et pernae, Marsi monumenta clientis,
maenaque quod prima nondum defecerit orca.

hic aliquis de gente hircosa centurionum
dicat: 'quod sapio satis est mihi. non ego curo
esse quod Arcesilas aerumnosique Solones
obstipo capite et figentes lumine terram,
murmura cum secum et rabiosa silentia rodunt
atque exporrecto trutinantur uerba labello,
aegroti ueteris meditantés somnia, gigni
de nihilo nihilum, in nihilum nil posse reuerti.
hoc est quod palles? cur quis non prandeat hoc est?'
his populus ridet, multumque torosa iuuentus
ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

'inspice, nescio quid trepidat mihi pectus et aegris
faucibus exsuperat grauis halitus, inspice sodes'
qui dicit medico, iussus requiescere, postquam
tertia conpositas uidit nox currere uenas,
de maiore domo modice sitiente lagoena
lenia loturo sibi Surrentina rogabit.

'heus bone, tu palles.' 'nihil est.' 'uideas tamen istuc,
quidquid id est. surgit tacite tibi lutea pellis.'

'at tu deterius palles, ne sis mihi tutor.

iam pridem hunc sepeli; tu restas.' 'perge, tacebo.'

turgidus hic epulis atque albo uentre lauatur,
guttore sulphureas lente exhalante mefites.

sed tremor inter uina subit calidumque trientem
excutit e manibus, dentes crepuere relecti,
uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
hinc tuba, candelae, tandemque beatulus alto
conpositus lecto crassisque lutatus amomis
in portam rigidas calces extendit. at illum
hesterni capite induto subiere Quirites.

'tange, miser, uenas et pone in pectore dextram;
nil calet hic. summosque pedes attinge manusque;
non frigent.' uisa est si forte pecunia, siue
candida uicini subrisit molle puella,

cor tibi rite salit? positum est argente catino
durum holus et populi cribro decussa farina:
temptemus fauces; tenero latet ulcus in ore
putre quod haut deceat plebeia radere beta.
alges, cum excussit membris timor albus aristas;
nunc face supposita feruescit sanguis et ira
scintillant oculi, dicisque facisque quod ipse
non sani esse hominis non sanus iuret Orestes.

SATVRA IV

‘Rem populi tractas?’ (barbatum haec crede magistrum
dicere, sorbitio tollit quem dira cicutae)
‘quo fretus? dic hoc, magni pupille Perici.
scilicet ingenium et rerum prudentia uelox
ante pilos uenit, dicenda tacendaue calles.
ergo ubi commota feruet plebecula bile,
fert animus calidae fecisse silentia turbae
maiestate manus. quid deinde loquere? “Quirites,
hoc puta non iustum est, illud male, rectius illud.”
scis etenim iustum gemina suspendere lance
ancipitis librae, rectum discernis ubi inter
curua subit uel cum fallit pede regula uaro,
et potis es nigrum uitio praefigere theta.
quin tu igitur summa nequiquam pelle decorus
ante diem blando caudam iactare popello
desinis, Anticyras melior sorbere meracas?
quae tibi summa boni est? uncta uixisse patella
semper et adsiduo curata cuticula sole?
expecta, haut aliud respondeat haec anus. i nunc,
“Dinomaches ego sum” suffla, “sum candidus.” esto,
dum ne deterius sapiat pannucia Baucis,
cum bene discincto cantauerit ocima uernae.’
ut nemo in sese temptat descendere, nemo,
sed praecedenti spectatur mantica tergo!
quaesieris ‘nostin Vettidi praedia?’ ‘cuius?’
‘dies arat Curibus quantum non miluus errat.’
‘hunc ais, hunc dis iratis genioque sinistro,
qui, quandoque iugum pertusa ad compita figit,

seriolae ueterem metuens deradere limum
ingemit “hoc bene sit” tunicatum cum sale mordens
cepe et farratam pueris plaudentibus ollam
pannosam faecem morientis sorbet aceti?’
at si unctus cesses et figas in cute solem,
est prope te ignotus cubito qui tangat et acre
despuat: ‘hi mores! penemque arcanaque lumbi
runcantem populo marcentis pandere uuluas.
tum, cum maxillis balanatum gausape pectas,
inguinibus quare detonsus gurgulio extat?
quinque palaestritae licet haec plantaria uellant
elixasque nates labefactent forcipe adunca,
non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.’

caedimus inque uicem praebemus crura sagittis.
uiuitur hoc pacto, sic nouimus. ilia subter
caecum uulnus habes, sed lato balteus auro
praetegit. ut mauis, da uerba et decipe neruos,
si potes. ‘egregium cum me uicinia dicat,
non credam?’ uiso si palles, inprobe, nummo,
si facis in penem quidquid tibi uenit, amarum
si puteal multa cautus uibice flagellas,
nequiquam populo bibulas donaueris aures.
respue quod non es; tollat sua munera cerdo.
tecum habita: noris quam sit tibi curta supellex.

SATVRA V

Vatibus hic mos est, centum sibi poscere uoces,
centum ora et linguas optare in carmina centum,
fabula seu maesto ponatur hianda tragoedo,
uolnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
'quorsum haec? aut quantas robusti carminis offas
ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
grande locuturi nebulas Helicone legunto,
si quibus aut Procnes aut si quibus olla Thyestae
feruebit saepe insulso cenanda Glyconi.
tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
folle premis uentos nec clauso murmure raucus
nescio quid tecum graue cornicaris inepte
nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas.
uerba togae sequeris iunctura callidus acri,
ore teres modico, pallentis radere mores
doctus et ingenuo culpam defigere ludo.
hinc trahe quae dicis mensasque relinque Mycenis
cum capite et pedibus plebeiaque prandia noris.'
non equidem hoc studeo, pullatis ut mihi nugis
pagina turgescat dare pondus idonea fumo.
secrete loquimur. tibi nunc hortante Camena
excutienda damus praecordia, quantaque nostrae
pars tua sit, Cornute, animae, tibi, dulcis amice,
ostendisse iuuat. pulsa, dinoscere cautus
quid solidum crepet et pictae tectoria linguae.
hic ego centenas ausim deposcere fauces,
ut quantum mihi te sinuoso in pectore fixi
uoce traham pura, totumque hoc uerba resignent

quod latet arcana non enarrabile fibra.

cum primum pauido custos mihi purpura cessit
 bullaque subcinctis Laribus donata pependit,
 cum blandi comites totaque inpune Subura
 permisit sparsisse oculos iam candidus umbo,
 cumque iter ambiguum est et uitae nescius error
 diducit trepidas ramosa in compita mentes,
 me tibi supposui. teneros tu suscipis annos
 Socratico, Cornute, sinu. tum fallere sollers
 adposita intortos extendit regula mores
 et premitur ratione animus uincique laborat
 artificemque tuo ducit sub pollice uoltum.
 tecum etenim longos memini consumere soles
 et tecum primas epulis decerpere noctes.
 unum opus et requiem pariter disponimus ambo
 atque uerecunda laxamus seria mensa.
 non equidem hoc dubites, amborum foedere certo
 consentire dies et ab uno sidere duci.

nostra uel aequali suspendit tempora Libra
 Parca tenax ueri, seu nata fidelibus hora
 diuidit in Geminos concordia fata duorum
 Saturnumque grauem nostro Ioue frangimus una,
 nescio quod certe est quod me tibi temperat astrum.

mille hominum species et rerum discolor usus;
 uelle suum cuique est nec uoto uiuitur uno.
 mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
 rugosum piper et pallentis grana cumini,
 hic satur inriguo mauult turgescere somno,
 hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille
 in uenerem putris; sed cum lapidosa cheragra
 fregerit articulos ueteris ramalia fagi,
 tunc crassos transisse dies lucemque palustrem
 et sibi iam seri uitam ingemuere relictam.
 at te nocturnis iuuat inpallescere chartis;
 cultor enim iuuenum purgatas inseris aures
 fruge Cleanthea. petite hinc, puerique senesque,
 finem animo certum miserisque uatica canis.
 'cras hoc fiet.' idem cras fiat. 'quid? quasi magnum
 nempe diem donas!' sed cum lux altera uenit,
 iam cras hesternum consumpsimus; ecce aliud cras
 egerit hos annos et semper paulum erit ultra.

nam quamuis prope te, quamuis temone sub uno
uertentem sese frustra sectabere canthum,
cum rota posterior curras et in axe secundo.

libertate opus est. non hac, ut quisque Velina
Publius emeruit, scabiosum tesserula far
possidet. heu steriles ueri, quibus una Quiritem
uertigo facit! hic Dama est non tresis agaso,
uappa lippus et in tenui farragine mendax.
uerterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. papae! Marco spondente recusas
credere tu nummos? Marco sub iudice palles?
Marcus dixit, ita est. adsigna, Marce, tabellas.
haec mera libertas, hoc nobis pillea donant.
'an quisquam est alius liber, nisi ducere uitam
cui licet ut libuit? licet ut uolo uiuere, non sum
liberior Bruto?' 'mendose colligis' inquit
Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto,
'hoc relicum accipio, "licet" illud et "ut uolo" tolle.'
'uindicta postquam meus a praetore recessi,
cur mihi non liceat, iussit quodcumque uoluntas,
excepto siquid Masuri rubrica uetabit?'
disce, sed ira cadat naso rugosaque sanna,
dum ueteres auias tibi de pulmone reuello.
non praetoris erat stultis dare tenuia rerum
officia atque usum rapidae permittere uitae;
sambucam citius caloni aptaueris alto.
stat contra ratio et secretam garrit in aurem,
ne liceat facere id quod quis uitabit agendo.
publica lex hominum naturaque continet hoc fas,
ut teneat uetitos inscitia debilis actus.
diluis elleborum, certo conpescere puncto
nescius examen? uetat hoc natura medendi.
nauem si poscat sibi peronatus arator
luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse
frontem de rebus. tibi recto uiuere talo
ars dedit et ueris speciem dinoscere calles,
ne qua subaerato mendosum tinniat auro?
quaeque sequenda forent quaeque euitanda uicissim,
illa prius creta, mox haec carbone notasti?
es modicus uoti, presso lare, dulcis amicis?
iam nunc adstringas, iam nunc granaria laxes,

inque luto fixum possis transcendere nummum
 nec gluttu sorbere saliuam Mercurialem?
 'haec mea sunt, teneo' cum uere dixeris, esto
 liberque ac sapiens praetoribus ac Ioue dextro.
 sin tu, cum fueris nostrae paulo ante farinae.
 pelliculam ueterem retines et fronte politus
 astutam uapido seruas in pectore uolpem,
 quae dederam supra relego funemque reduco.
 nil tibi concessit ratio; digitum exere, peccas,
 et quid tam paruum est? sed nullo ture litabis,
 haereat in stultis breuis ut semuncia recti.
 haec miscere nefas nec, cum sis cetera fossor,
 tris tantum ad numeros Satyrum mouere Bathylli.
 'liber ego.' unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
 an dominum ignoras nisi quem uindicta relaxat?
 'i, puer, et strigiles Crispini ad balnea defer'
 si increpuit, 'cessas nugator?', seruitium acre
 te nihil inpellit nec quicquam extrinsecus intrat
 quod neruos agitet; sed si intus et in iecore aegro
 nascuntur domini, qui tu inpunitior exis
 atque hic quem ad strigilis scutica et metus egit erilis?
 mane piger stertis. 'surge' inquit Auaritia, 'eia
 surge.' negas. instat. 'surge' inquit. 'non queo.' 'surge.'
 'et quid agam?' 'rogat! en saperdas aduehe Ponto,
 castoreum, stuppas, hebenum, tus, lubrica Coa.
 tolle recens primus piper et sitiente camelo.
 uerte aliquid; iura.' 'sed Iuppiter audiet.' 'eheu,
 baro, regustatum digito terebrare salinum
 contentus perages, si uiuere cum Ioue tendis.'
 iam pueris pellem succinctus et oenophorum aptas.
 ocius ad nauem! nihil obstat quin trabe uasta
 Aegaeum rapias, ni sollers Luxuria ante
 seductum moneat: 'quo deinde, insane, ruis, quo?
 quid tibi uis? calido sub pectore mascula bilis
 intumuuit quam non extinxerit urna cicutae?
 tu mare transilias? tibi torta cannabe fulto
 cena sit in transtro Veiientanumque rubellum
 exhalet uapida laesum pice sessilis obba?
 quid petis? ut nummi, quos hic quincunce modesto
 nutrieras, pergant auidos sudare deunces?
 indulge genio, carpamus dulcia, nostrum est

quod uiuis, cinis et manes et fabula fies,
uiue memor leti, fugit hora, hoc quod loquor inde est.’
en quid agis? duplici in diuersum scinderis hamo.
huncine an hunc sequeris? subeas alternus oportet
ancipiti obsequio dominos, alternus oberres.
nec tu, cum obstiteris semel instantique negaris
parere imperio, ‘rupi iam uincola’ dicas;
nam et luctata canis nodum abripit, et tamen illi,
cum fugit, a collo trahitur pars longa catenae.
‘Daue, cito, hoc credas iubeo, finire dolores
praeteritos meditor’ (crudum Chaerestratus unguem
adrodens ait haec). ‘an siccis dedecus obstem
cognatis? an rem patriam rumore sinistro
limen ad obscenum frangam, dum Chrysidis udas
ebrius ante fores extincta cum face canto?’
‘euge, puer, sapias, dis depellentibus agnam
percute.’ ‘sed censen plorabit, Daue, relicta?’
‘nugaris. solea, puer, obiurgabere rubra,
ne trepidare uelis atque artos rodere casses.
nunc ferus et uiolens; at, si uocet, haut mora dicas
“quidnam igitur faciam? nec nunc, cum arcessat et ultro
supplicet, accedam?” si totus et integer illinc
exieras, nec nunc.’ hic hic quod quaerimus, hic est,
non in festuca, lictor quam iactat ineptus.
ius habet ille sui, palpo quem ducit hiantem
cretata Ambitio? uigila et ciceringere large
rixanti populo, nostra ut Floralia possint
aprici meminisse senes. quid pulchrius? at cum
Herodis uenere dies unctaque fenestra
dispositae pinguem nebulam uomuere lucernae
portantes uiolas rubrumque amplexa catinum
cauda natat thynni, tumet alba fidelia uino,
labra moues tacitus recutitaque sabbata palles.
tum nigri lemures ouoque pericula rupto,
tum grandes galli et cum sistro lusca sacerdos
incussere deos inflantis corpora, si non
praedictum ter mane caput gustaueris ali.
dixeris haec inter uaricosos centuriones,
continuo crassum ridet Pulfenius ingens
et centum Graecos curto centusse licetur.

SATVRA VI

Admouit iam bruma foco te, Basse, Sabino?
 iamne lyra et tetrico uiuunt tibi pectine chordae?
 mire opifex numeris ueterum primordia uocum
 atque marem strepitum fidis intendisse Latinae,
 mox iuuenes agitare iocos et pollice honesto
 egregius lusisse senex. mihi nunc Ligus ora
 intepet hibernatque meum mare, qua latus ingens
 dant scopuli et multa litus se ualle receptat.
 ‘Lunai portum, est operae, cognoscite, ciues.’
 cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse
 Maeonides Quintus pauone ex Pythagoreo.
 hic ego securus uolgi et quid praeparet auster
 infelix pecori, securus et angulus ille
 uicini nostro quia pinguior, etsi adeo omnes
 ditescant orti peioribus, usque recusem
 curuus ob id minui senio aut cenare sine uncto
 et signum in uapida naso tetigisse lagoena.
 discrepet his alius. geminos, horoscope, uaro
 producis genio: solis natalibus est qui
 tinguat holus siccum muria uaffer in calice empta,
 ipse sacrum inrorans patinae piper; hic bona dente
 grandia magnanimus peragit puer. utar ego, utar,
 nec rhombos ideo libertis ponere lautus
 nec tenuis sollers turdarum nosse saliuas.
 messe tenuis propria uiue et granaria (fas est)
 emole. quid metuas? occa et seges altera in herba est.
 at uocat officium, trabe rupta Bruttia saxa
 prendit amicus inops remque omnem surdaque uota

condidit Ionio, iacet ipse in litore et una
ingentes de puppe dei iamque obuia mergis
costa ratis lacerae; nunc et de caespite uiuo
frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
caerulea in tabula. sed cenam funeris heres
negleget iratus quod rem curtaueris; urnae
ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum
seu ceraso peccent casiae nescire paratus.
'tunc bona incolumis minuas?' et Bestius urguet
doctores Graios: 'ita fit; postquam sapere urbi
cum pipere et palmis uenit nostrum hoc maris expers,
fenisecae crasso uitiarunt unguine pultes.'
haec cinere ulterior metuas? at tu, meus heres
quisquis eris, paulum a turba seductior audi.
o bone, num ignoras? missa est a Caesare laurus
insignem ob cladem Germanae pubis et aris
frigidus excutitur cinis ac iam postibus arma,
iam chlamydas regum, iam lutea gausapa captis
essedaque ingentesque locat Caesonia Rhenos.
dis igitur genioque ducis centum paria ob res
egregie gestas induco. quis uetat? aude.
uae, nisi coniuues. oleum artocreasque popello
largior. an prohibes? dic clare. 'non adeo' inquis
'exossatus ager iuxta est.' age, si mihi nulla
iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
nulla manet patruī, sterilis matertera uixit
deque auia nihilum superest, accedo Bouillas
cliuumque ad Virbi, praesto est mihi Manius heres.
'progenies terrae?' quaere ex me quis mihi quartus
sit pater: haut prompte, dicam tamen; adde etiam unum,
unum etiam: terrae est iam filius et mihi ritu
Manius hic generis prope maior auunculus exit.
qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?
sum tibi Mercurius; uenio deus huc ego ut ille
pingitur. an renuis? uis tu gaudere relictis?
'dest aliquid summae.' minui mihi, sed tibi totum est
quidquid id est. ubi sit, fuge quaerere, quod mihi quondam
legarat Tadius, neu dicta, 'pone paterna,
fenoris accedat merces, hinc exime sumptus,
quid relicum est?' relicum? nunc nunc inpensius ungue,
ungue, puer, caules. mihi festa luce coquatur

urtica et fissa fumosum sinciput aure,
ut tuus iste nepos olim satur anseris extis,
cum morosa uago singultiet inguine uena,
patriciae inmeiat uoluae? mihi trama figurae
sit reliqua, ast illi tremat omento popa uenter?
 uende animam lucro, mercare atque excute sollers
omne latus mundi, ne sit praestantior alter
Cappadocas rigida pinguis plausisse catasta,
rem duplica. 'feci; iam triplex, iam mihi quarto,
iam decies redit in rugam. depunge ubi sistam,
inuentus, Chrysisippe, tui finitor acerui.'

